

„Az alma nem esett messze a fájától...”

A 100 éves dr. Simon Endréné Pável Judit köszöntése

Dr. Simon Endréné Pável Judit 2026. február 15-én töltötte be százegyedik életévét. Ebből az alkalomból szeretnénk – a teljesség igénye nélkül – bemutatni életét és munkásságát.

1925-ben született Szombathelyen dr. Pável Ágoston és Benkő Irén gyermekeként. Szüleivel és három évvel idősebb László bátyjával az akkori Faludi Ferenc utca, a mai Petőfi Sándor utca 33. szám alatti ház első emeleti, kétszobás, erkélyes bérlakásában éltek. Édesanyja sokszor emlegette, hogy kislányát mindaddig szívesen levegőztette babakocsijában az erkélyen, amíg egy járókelő nem dörömbölt az ajtajukon, hogy a kíváncsi kisgyerek leeshet a magasból. (Kíváncsiságát egész életében megőrizte.) 1928 ősztől 1929 nyaráig a középiskolás Weöres Sándort is befogadták „kosztos diákként”. A Cinának becézett kamasz – Pável Judit édesanyja elbeszélése szerint – nem szeretett korán kelni, Inci néninek kellett rendbe szednie ruházatát, tanszereit az iskolába induláskor. A lakást Pável Ágoston a Brandstein családtól bérelte. Margit lányuk a szintén muravidéki szlovén származású dr. Vukán Ferenc sebészhez ment feleségül, aki a kőszegi kórház igazgatója volt 1934 és 1949 között. Két gyermeke közül dr. Vukán György (1941-2013) Kossuth- és Erkel-díjas zongoraművész világhírű lett.

A Pável-család 1929-ben költözött az akkori Frigyes főherceg út (később Szent Imre, majd Úttörő, ma Szent László király utca) 5. szám alatt felépült családi házba, amelyet Tóth János építész tervezett. Pável Judit leányával és vejével ma is itt lakik. A négy felnőtt unoka már kirepült a fészekből.

Gyermek- és ifjúkorára így emlékszik vissza: „Az még olyan világ volt, hogy egy szobában laktak a gyerekek a szülőkkel. A hálószobában aludtak a szüleim és én is a bátyámmal. Ő hamarabb kikerült a szülői szobából, aztán később persze én is, amikor nagyobbacska lettem. Amikor reggel iskolába indultunk, nem engedett apám nyafogni, hogy álmos vagyok, miért kell iskolába menni – amit azért minden gyerek szeret reggelente mondogatni. Azonnal lefoglalt: elkezdett egy népdalt vagy egy éneket: »Ugye ezt is tudod?« Akkor énekeltünk. Vagy elkezdett egy verset.”

Pável Judit a szomszédos házba járt általános iskolába. A közelség miatt nem tudott útközben beszélgetni osztálytársaival, amit nagyon sajnált. Középiskolába – a mai Kanizsai Dorottya Gimnáziumba – már villamossal utazhatott. Nagyon szeretett zongorázni, így a budapesti Zeneakadémiára iratkozott be. Zongoraművésznak készült. Édesapja tanácsára ezzel párhuzamosan a Közgazdasági Egyetemre is járt. Egy év múlva azonban a háború miatt mindkét oktatási intézményt el kellett hagynia.

Szombathelyre visszatérve ápolónői tanfolyamot végzett, és a mai Paragvári Utcai Általános Iskolában berendezett hadikórházban dolgozott. Szerette ezt a munkát, a fiatal sebesült katonákra úgy tekintett, mintha a testvérei lennének. Az 1945/46-os tanévben különbözeti vizsgával a kőszegi domonkos nővérek tanítóképzője ötödik évfolyamán tanítónői diplomát szerzett. Közben édesapja – Pável Ágoston – rövid betegség után, 1946. január 2-án elhunyt. Judit gyermekápolónőként helyezkedett el. 1951-ben kezdett tanítani Vassurányban, majd Táplánszentkereszten. Itt ismerkedett meg a büki származású Simon Endre

Fodor István felvétele

Megjelent a Vasi Honismereti és Helytörténeti Közlemények 2025/2. számának különlenyomataként a Szombathelyi Szlovén Önkormányzat támogatásával.

tanítóval, akivel 1954-ben házasságot kötöttek. 1955-től már mindketten Szombathelyen dolgoztak. Lányuk, *Veronika* 1965-ben született meg.

Pável Judit 1956-ban Pécsen megszerezte az ének–zene- és történelemtanári képesítést is. 1981-ben a 405. sz. Ipari Szakmunkásképző Intézet és Szakközépiskolából ment nyugdíjba, ahol 1972-től tanított. Ezt követően is aktív maradt: több iskolai kórusnak volt karnagya. Az Erkel és a Madrigál kórusban maga is évekig énekelt. Az 1999-ben megalakult Pável Ágoston Szlovén Kulturális Egyesületnek mai napig tiszteletbeli tagja. 2004-ben megalapította a Szombathelyi Nefelejcskek szlovén népdalkört, amellyel 2006-ig hat fellépése volt. (Pável Ágostonnak a nefelejcs volt a kedvenc virága, ezért választották maguknak ezt a nevet.)

Dr. Simon Endréné Pável Judit édesapja, Pável Ágoston munkásságának feldolgozása mellett intézmény- és művelődéstörténeti kutatásokat folytatott, melyek eredményeit rendszeresen publikálta. Műveinek bibliográfiája több mint negyven címet tartalmaz. Gyermekkorában sokszor megfordult az akkori Vasvármegyei Múzeumban (ma Savaria Múzeum). *„Be is jártam nagy örömmel és élvezettel, mert elbóklászhattam a sok színes tárgy között, és a néprajzi tárlat mellett megismerhettem a történeti emlékeit is...”* A múzeummal soha nem szakadt meg a kapcsolata. Örömmel fogadta Szentlélek Tihamér javaslatát, hogy a pécsi történelem szakon a Savaria Múzeum történetét válassza szakdolgozata témájául. *„Be kell vallanom, nekem az nem munka volt. Nekem az gyönyörűség volt, mert elolvashattam mindent a Régészeti Egyletről, ami alapján össze tudtam állítani a múzeum történetét egészen alapításától kezdődően. Akkor még cédulákat kellett gyártani egy-egy tanulmány megírásához, én sok száz cédulát meg is őriztem. Abból kerekedett ki a Savaria Múzeum története.”* A szakdolgozat két részben jelent meg a Savaria Múzeum 1963. és 1964. évi évkönyvében. 1964-ben Pável Judit megírta a Vasi Szemle történetét az édesapja szerkesztése alatti időről, 1933-tól 1944-ig.

Kezdetben Pável Ágoston halálának 10., 20. és 30. évfordulóján tartottak megemlékezéseket, majd születésének 100., 110., 120., 125., 130. és 135. évfordulóján. Az első, az 1956. évi ünnepségeken Szombathelyen, a muravidéki *Cankován* és *Felsőszölnökön* Pável Judit csak családtagként vett részt. Felsőszölnökön annyi szerepe volt, hogy a Pável Ágostonról elnevezett művelődési ház részére az akkori tanácselnököknek, *Bajzek Kálmánnak* átadta édesapja bekeretezett fényképét. A mai napig őrzi azt a kézzel, kockás papírra írt néhány sort, amelyeket az átadásakor elmondhatott: *„Szeretettel és meghatottan adom át Önöknek Édesapám arcképét. Legyen ez a kultúrház otthona minden hazai szlovénnek és magyarnak, és fellegetőre annak a kultúrájának, amely a népből fakad és a népek boldogulását és felemelkedését szolgálja. Pável Ágoston szíve és háza nyitva volt minden ember előtt, minden tehetséges kezdeményezés, minden haladó gondolat előtt. Ha átveszik és folytatják az ő szellemét, akkor a békés munkában egymásra talál minden nép.”*

1966-ban *Muraszombatban* és Szombathelyen tartottak konferenciát hat előadással, amelyek egy kétnyelvű kötetben 1967-ben meg is jelentek. *Muraszombatban Pável Ágoston életútja* címmel hangzott el Pável Judit nyitó előadása. Az 1970-es években látott napvilágot első jelentős publikációja, amelyet *Rózsa Bélával* ketten szerkesztettek. A *Pável Ágoston válogatott tanulmányai és cikkei* címmel készült vaskos kötetben *„ma már szinte hozzáférhetetlen tudományos folyóiratok és vidéki lapok hasábjain megjelent – avagy kéziratban maradt – értekezéseinek és cikkeinek közzétételével”* jeleskedett. Ebben az évtizedben még négy kisebb cikket írt: az 1872-ben alapított szombathelyi Régészeti Egyletről, *Pogány Géza* szombathelyi születésű festőművész szombathelyi kiállításáról, Pável Ágoston prekmurjei (muravidéki) népmeséket elemző tanulmányának keletkezéséről, valamint saját tanítványai körében végzett felmérésének eredményéről.

1986-ban ő szerkesztette a második gyűjteményes Pável Ágoston-kötetet a válogatott műfordításokkal és versekkel. Bevezetőként rövid életrajz után a műfordítások és a saját költemények keletkezése körülményeit tárta fel, majd csoportosította a műveket. Csokorba szedte a szlovén népballadák, s a szerb és horvát hősi énekek magyarra fordítását. A szlovén irodalomból válogatott szemelvények előtt közölte Pável Ágoston irodalomtörténeti bevezetőit is. Végül édesapjának az 1933-ban és 1936-ban megjelent önálló magyar nyelvű verseskötetéből válogatott költeményeket.

Fábián Gyula (1884-1955) rajztanár és ifjúsági író – akit személyesen is ismert – Pável Ágoston születésének századik évfordulójáról a Vasi Szemlében emlékezett meg. „Gyermekkoromban magas, szakállas alakja félelmetesnek tűnt volna, ha lefogott mozdulataiban, szemében nem közvetlenség, kedvesség bujkált, biztatott volna, s ajkáról – a haláláig megőrzött palócos tájszólással – nem tréfa csordogált volna. Ha megláttam házuk előtt álldogálni, sétálni – mindig öröm volt a számomra, s reméltem, hogy megállít beszélgetni.”

Pável Judit gyerekkorától fogva ismerte Weöres Sándort is, bár ebből az időből inkább csak szülei elbeszéléséből. Egy évig lakott a Pável családnál, de elköltözése után rendszeresen levelezett velük, képeslapokat küldött a világ minden tájáról. Pável Ágoston halála után özvegyének és leányának írt. Személyesen sokáig nem találkoztak, mert Weöres az 1950-es években fekete báránynak számított. Csak 1963-ban jöhetett ismét Szombathelyre, de attól kezdve feleségével, *Károlyi Amyval* minden alkalommal felkereste a Pável családot. Egy alkalommal végigolvasta Pável Ágostonhoz írt saját ifjúkori leveleit, és megkérdezte Juditot, hogy lenne-e kedve sajtó alá rendezni őket. Ő eleget tett a kérésnek, s a tanulmány kéziratát személyesen vitte a költőhöz Budára jóváhagyásra, mielőtt a Vasi Szemle közölte volna. *„Weöres Sándor leveleinek közrebocsátásával szerettem volna bemutatni, hogy a művész, a költő is azonos gyerekkori önmagával, csak úgy, mint a vízcsepp forrás életében és a torkolatnál, vagy az egyenes vonal pont lététől a végtelenig”* – jellemzi Weöres leveleit Pável Judit. Az írást *Gazdag Erzsébet (1912-1987)* költő – akit szintén Pável Ágoston fedezett fel – így értékelte: *„Az alma nem esik messze a fájától. Apádhoz és Cina gyermekkorához méltóbbat senki nem írhatott volna.”*

1986-ban volt Pável Ágoston születésének századik évfordulója. Ebben az évben ismertem meg személyesen Pável Juditot és családját. A Savaria Múzeum nagytermében rendeztem kiállítást a jubileum alkalmából. A kiállítás része volt Pável Ágoston múzeumi irodájának rekonstrukciója, amelyhez ő is kölcsönzött néhány tárgyat. Már az utolsó simításokat végeztem a kiállításon, amikor Pável Judit és „Pável Ágoston” belépett a terembe. Szinte kővé meredtem. Elhozta ugyanis bemutatni bátyját, Pável Lászlót, aki Amerikában élt, s megszólalásig hasonlított édesapjához.

Az 1990-es években kilenc írását olvashattuk Pável Juditnak. A Vasi Szemle létrehozásának körülményeiről, 1941-1946 közötti működéséről, illetve alapításának hatvanadik évfordulójáról, valamint a folyóirat-szerkesztő Pável Ágostonról. A neves néprajztudósok – *Bátty Zsigmond, Györffy István és Visky Károly* – Pável Ágostonhoz írt leveleit a múzeumi évkönyvben adta közre. Nekrológot írt *Gayer Gyuláné* tanítónőről, a törvényszéki bíró, botanikus dr. *Gayer Gyula* özvegyéről. A szombathelyi *Schola Cantorum Sabariensis* kórus alapítójáról, *Werner Alajosról* és tevékenységéről is megemlékezett. Pável Ágoston születésének száztizedik és halálának ötvenedik évfordulója alkalmából született visszatekintését magyar nyelven a szlovéniai magyarok lendvai évkönyvének 1996. évi száma, szlovén nyelven pedig a muraszombati Stopinje egyházi kalendárium közölte. Az 1992. évi cankovai Pável Ágoston-emlékünnepegről és szoboravatásról a Vasi Szemlében számolt be.

1996. november 16-án megnyílt a felújított Szent Márton Kölcsönkönyvtár. Újraindításban dr. Simon Endréné Pável Judit oroszlanrészt

Pável Ágoston mellszobra az Országos Szlovén Önkormányzat székhelye előtt (Felsőszőlők 2017, Király Ferenc alkotása)

vállalt. Megnyitóbeszédében elmondta, hogy a sokáig mostoha körülmények között tárolt, csaknem kilencezer kötet tisztítása, felújítása és katalogizálása másfél évet vett igénybe. A könyvtár előkészítésében végzett munkájáért emlékérmét vehetett át.

A XXI. század küszöbére érve a Szombathelyen 1927-ben született Pogány Géza festőművésztől vett személyes hangvételű búcsút. Munkásságát már 1979-ben is méltatta. Személyesen ismerte, hiszen „*a Szent Imre herceg utcában nőtt fel, a Fábrián- és a Pável-ház között, az elemi iskola szolgálati lakásában, mert édesapja az iskola igazgatója volt.*” Bár elköltöztek Szombathelyről, többször visszatért ide. Pogány Géza tervezte Pável Ágoston 1976-ban és 1986-ban megjelent válogatott műveinek címlapját.

A 2001. szeptember 6-án a Savaria Múzeum Pável-emlékülésén tartott előadásában Pável Judit gyermekkoráról is találunk adatokat. „*Iskoláskorunkban még a reggeli öltözködés közben is verseket, mondókákat tanított nekünk, vagy vidáman, tréfásan összetett szavakat elemeztetett, hogy rákapjunk a »nyelvro« ízére, szépségére, kifejlessze helyesírási készségünket és lekösse figyelmünket. Napközben nem tudta ellenőrizni, hogy mit csinálunk, de este számonkérte cselekedeteinket. Nagy szó volt szüleim számára tizennégy évi albérlet és szigorú takarékoskodás után házépítésbe kezdeni. Tóth János tervezte a házunkat, a kertet pedig Apám.*” „*Amikor a harmincas években lehetőség nyílt a Szlovéniában való nyaralásra, akkor a család mindig Šoštanjba utazott Babicához és Édesapám asszony húgához. Ott délelőttönként Apám írt, fordított, beszélgetett ismerősökkel, délután vette a pokrócot, elsétáltunk az erdő szélére Babicával együtt, ott beszélgetve vidáman telt el a délután, míg mi gyerekek a réten szaladgáltunk.*”

A Vasi Szemle 2003. évi első száma öt írással mutatta be Pável Ágoston életét és munkásságát. Pável Judit édesapja dombóvári képeslapjait közölte, amelyeket 1913-ban menyasszonyához, Benkő Irénhez írt Szentgotthárdra. A szövegeket egybefűzve helytörténeti dokumentum állt össze Dombóvár városáról, a gimnáziumi oktatásról, a lakáskörülményekről, az étkezési lehetőségekről és szülei közös életének kezdetéről. „*A fiatalok 1914. április 14-én tartották esküvőjüket Gotthárdon, majd három napra Grazba utaztak, onnan Laafeldre, bemutatkozni a Pável családnak, így kezdődött sok vihart és küzdelmet megért házasságuk, közös életük története. Levelezésük színes betekintést ad egy közel száz éve letűnt kor gondolkodásmódjába, szokásaiba, Dombóvár várossá fejlődésének XX. század eleji időszakába és egy szép, erős szerelem kibontakozásába.*” Pável anyósa pécsi lány volt, apósa jogász; őket is csalogatta Dombóvárra. Végül Pável Ágoston és Benkő Irén elköltöztek Vas vármegyébe, Szombathelyre 1920-ban.

Pável Judit, amikor két szombathelyi gimnázium értesítőjét böngészte, a tanári pályán eltöltött évtizedei tapasztalatával azt kutatta, vajon mi a titka egy jó iskolának. Felidézte néhány személyes emlékét a birtokában lévő Pável Ágoston-féle tantervek és néhány diák dolgozatfüzete alapján. Általános szokás volt például „*rokonok és ismerősök között már előre megállapodni*” a tankönyvek továbbadásáról. „*Régi történelemtanáraim között volt olyan, aki mindig leértékelte a múltat, és csak a jelent dicsőítette, de sokkal többet köszönhetek azoknak, akik figyelmemet régi értékekre irányították. Írásommal nekem is ez volt a szándékom.*”

2006-ban, Pável Ágoston halálának hatvanadik évfordulóján Pável Judit az ausztriai Bad Radkersburg melletti Laafelden (szlovénül Potrna) található Pável-ház történetét ismertette. 1909-ben költözött ide a Pável család Cankováról. A családfő, Pavel Ivan 1923. évi halála után, az épület eladását követően özvegye 1927-ben Jugoszláviába költözött a gyermekeihez. A ház felújítása után, 1998 óta viseli a *Pavel-Haus* (*Pavlova hiša, Pável-ház*) nevet, és az ausztriai stájerországi szlovének egyesületének (Artikel-VII-Kulturverein für Steiermark = Kulturno društvo člen 7 za avstrijsko Štajersko) székhelye.

Együttműködésünk legemlékezetesebb és legtermékenyebb éve 2011 volt, Pável Ágoston születésének százhuszonötödik évfordulóján.

Valaki ránk üzent címmel magyar-szlovén-német nyelvű poszteres vándorkiállítás rendeztünk hárman: Pável Judit, Kozár Mária és Illés Péter. Először a Savaria Múzeumban nyitottuk meg, majd bemutattuk Szlovéniában *Mariborban*, Muraszombatban, Cankován és *Ljubljánában*, valamint Ausztriában a laafeldi (potrnai) Pável-házban, végül Szentgotthárdon és Budapesten. Mindegyik helyszínen Pável Judit nyitotta meg a kiállítást – hangsúlyozva Pável Ágostonnak az adott helyszínhez fűződő kapcsolatát. A muraszombati megnyitón többek között ezt mondta: „... amikor a nyári szabadság elején megérkeztünk vonattal a határra, [...] ujjongó örömmel tértek be szüleim Hodoson Vértés Aladár bácsi köszöntésére, majd Muraszombatban Etelka nénihez. A »szülőföldön« először velük, náluk örvendezett a baráti találkozásnak, hiszen a családjából a harmincas években már senki sem élt a Muravidéken. Engem is elvittek egyszer doktor Vuicsák Istvánéhoz, Aladár bácsi lányához és vejéhez, akik megmutatták a Franc Novak tervezte szép otthonukat. Ezek a gyermekkori emlékei... Arra is jól emlékszem, hogy hány Magyarországon tanuló egyetemistát, teológust, művészt, kiskatonát, sőt szökött katonát is támogatott Apám. Csak a segítséget kérő, rászoruló »földit« látta bennük és úgy állt melléjük, mint testvér vagy apa. Ezért vállalta el az érettségi elnökséget a muraszombati gimnáziumban, hogy a magyarul gyengén tudó tanulókat átsegítse a vizsgán.” Az évforduló tanulmánykötetéhez Pável Judit írt beköszöntőt, a Vasi Szemlébe pedig egy tanulmányt tett közzé a tanár Pável Ágostonról. A jubileum alkalmából rendezett közel húsz esemény során több mint tíz helyszínen találkoztak a szlovén és a magyar kultúra között ma közvetítő intézmények és személyek.

A Múzeumok Világnapján 2012-ben Pável Ágostonról készült, a Savaria Múzeum parkjában található mellszobrot mutatta be a helyszínen, majd írásban is a múzeum évkönyvében. A polihisztor születésének századik évfordulója kapcsán – többek között – egy félköríves szoborparkot terveztek a Savaria Múzeum bejárata elé. Elsőként Pável Ágoston mészki mellszobra készült el. Ács József (1931-2023) szobrász az özvegytől és leányától kért fényképeket, tanulmányokat, verseket, hogy „a szellemét, lelkét megismerhesse”. A muravidéki szlovén szobrász, Kühár Ferenc (1916-1945) alkotását is körbefotózta a család házának teraszán (ez a mellszobor még Pável életében készült). Néhány hét után Pável Judit édesanyjával ellátogatott a szobrász pesti otthonába, amire így emlékezik: „Huszonhat év távlatából is élénken él bennem a meglepetés öröme, amikor a művész egyszerű, kertés házában udvarán megláttam a nagy méretű gipsztervet. Szóhoz sem jutottam az ámulattól, olyan valóságosnak, élőnek találtam. Leültünk beszélgetni. Ács József elmondta, hogy két hétig csak olvasta Apám írásait, nézegette a fényképeit, szinte éjjel-nappal vele foglalkozott gondolatban. Maga elé képzelte, és a források alapján megismerekedett, barátkozott vele. Sajnálta, hogy nem ismerhette, mert nagyon jól megértették volna egymást. Ezután fogott csak a munkához. Azt mondta, hogy a kifaragás már nem akkora feladat, mint a megismerés. Műtermében értettem meg azt a mondást, hogy a festő vagy a szobrász »életet lehel« a művébe. Más eszközei vannak ehhez egy festőnek és más a fa- vagy kőfaragó művésznek, más a »technika«, amit csak a művészi alkotó tehetség tud nagyszerűen megvalósítani.” A szoborból 1986-ban két példány készült. A másik a szülőfaluba, Cankovára került, ahol „Ciril Zlobec író, költő, műfordító ünnepi beszédével már 1986. szeptember 28-án felavatta Pável Ágoston mellszobrát. Szombathelyen csak az október 9–10-én rendezett tudományos emlékülés másnapján, 11-én avatták fel Ács József alkotását a Pável-sétányon, a Savaria Múzeum előtt.” Az 1986-ban alapított Pável Ágoston Emlékérmét is Ács József készítette. Minden év március 15-én az alapító megyei vezetése „azoknak adományozza, akik a páveli örökség gondozásában, a megye helytörténeti és honismereti munkájában kiemelkedő szolgálatot vállaltak.”

Weöres Sándor századik születésnapja alkalmából 2013-ban sokan emlékeztek a költőre, köztük Pável Judit is. „Ezek közé tartozom én is, aki szüleim révén örököltem ezt a kitüntető barátságot, és szólíhattam családi

körünkben Cinának Weöres Sándort” – kezdte emlékezését a Vasi Szemlében. „Szüleim akkor (1929-ben – a szerző megj.) a mai Petőfi Sándor utcai bérlakásukba fogadták be Sándort nagy megértéssel és együttérzéssel. Cina nálunk a családban a »nagy gyerek« lett, akinek így most akadt egy eleven, gyors észjárású kisöccse a bátyám személyében. Vele jól lehetett hancúrozni, kötekedni, játszani – és egy kis húga is lett, akire még nagyon kellett vigyázni, ha a nyakába véve hordozgatta. Erre az időre nem emlékszem, de Anyám sokat tudott mesélni Sándor kalandjairól. Ebben a családi körben, azt hiszem, igen jól érezte magát, mert évekkal később sem hagyta le soha leveleinek végéről a mi üdvözlésünket.”

2013-ban végre megjelent Pável Ágoston *Vend (hazai szlovén) nyelvtana* a maribori egyetem kiadásában, a Savaria Múzeum közreműködésével. A kétnyelvű kötet függelékében öt tanulmány olvasható, köztük Pável Judité, aki a kézirat kiadása elhúzódásának körülményeiről írt szlovén nyelvre fordított írásában. Az Előszóban maga Pável írta 1942-ben: „Amikor vend hangtanomat / »A vashidegkúti szlovén nyelvtan hangtana« / a magyar tudományos akadémia 1909-ben kiadta, tüstént hozzáfogtam a vend nyelvtan teljes anyagának összehordásához... Sikerült is az anyagot 1916 végére kielégítő teljességgel összegyűjtenem és rendeznem, kiadásra azonban – a megnehezedett viszonyok miatt – már nem kerülhetett sor, s a vaskos kéziratot íróasztalom legmélyére számúztam.” Sajnos akkor is „megnehezedett viszonyok” voltak, ezért kellett várni 2013-ig. De Pável Judit elégedetten állapította meg, hogy „a száz évvel ezelőtt beszélt muravidéki nyelvtan Pável Ágoston gondos tudományos értekezése révén a mai szlavisztika számára is értékes.”

Pável Ágoston az első világháború kitörése előtt öt évvel, 1909-ben teljesített katonai szolgálatot Székelyudvarhelyen, 1911-1913 között pedig Tordán tanított. Ezekben a helyeken nótázó emberektől gyűjtött magyar nótákat, amelyek között voltak katonadalokhoz hasonlóak is. Székelyudvarhelyen egy diákjától kapott még egy „dalosfüzetet”. Pável Judit 2015-ben a Vasi Szemlében tette közzé és ismertette ezt a két kéziratot dalgyűjteményt, amelyek „száz év távlatából idézik fel az első világháború szörnyűségeit nem is sejtő fiatal katonák életét, emlékét.”

2016-ban évfordulós kötet jelent meg Pável Ágoston válogatott irodalomtörténeti tanulmányaival, illetve szlovén, horvát és szerb népköltészet alkotásként, valamint szlovén irodalmi művek fordításaival. Pável Judit a Bevezetőben elsősorban édesapja műfordításait mutatta be, aki „szinte újjávarázsolta a balladákat a magyar költői nyelv igényei szerint. Sok forrást elolvasott, néha a szlovén költők feldolgozásait is, ezért nem mereven fordított, hanem a két nép lelkületének teljes ismeretében megengedhette magának, hogy néha változtasson az eredeti formán.”

Pável Ágoston tiszteletére rendezték meg Szombathelyen 2016-ban a XI. Nemzetközi Szlavisztikai Napokat, amelyen Pável Judit édesapja szlavisztikai munkájáról adott áttekintést. Előadásának bevezetője szerénységéről árulkodik: „Tevékeny életemet én más területen éltem, de mindenkor elsőrendű feladatommak tekintettem Apám szerteágazó munkásságának megismerését, írásainak megőrzését, rendezését, gyakran a feldolgozását, a kutatók segítségét is.”

Cankován tudományos konferenciát rendeztek abban az évben. Pável Judit édesapjára és annak családjára, a szlovéniai családtagokra és a stájerországi Šoštanjban töltött vakációkra emlékezett. A Pável Ágoston Szlovén Kulturális Egyesülettel 2012-ben eljutottunk Šoštanjba. Jutka néni segítségével a vasúti sínek mellett megtaláltuk a házat, amely még mindig rózsaszínűre volt festve. Becsengettünk, és Jutka néni emlékezett mindenre: „Felejthetetlen élmény volt számomra, amikor 2012-ben beléphettem abba házba és ismét felidézhettem emlékeimet azokból az időkből, amikor családommal idelátogattunk és itt is éjszakáztunk. Találkoztam és beszélgettem az egykori tulajdonos leányával, aki mindig szívélyesen fogadott akkoriban minket.”

A szombathelyi Savaria Múzeumban 2017. február 3-án rendeztek egy konferenciát *Pável Ágoston, a tudományszervező* címmel. Pável Judit a múzeumban és a családi házban megfordult tudósokról, illetve saját élményeiről beszélt. *„Mikor gyermekkoromban ide bejöttem, először felszaladtam megnézni a kitömött állatokat, aztán bevettem magamat a könyvtár hatalmas állványai közé. Apámnak csak egy íróasztala és széke bújt meg az állványok között, rajta kívül csak az olvasószolgálatot teljesítő, frissen érettségizett tanítványa, Paukovics Rózsi dolgozott a könyvtárban... Mivel az én feladatomban elsősorban az élő emlékezés, azért be kell vallanom, hogy a Múzeum számomra 1941-től – mikor a Könyvtárt kiköltöztették a Múzeum épületéből a Mikes-ház földszintjére – már csak színháztermével adott továbbra is sok szép élményt a hangversenyekkel, kiállításokkal, előadásokkal.”* A tudósok bemutatását fényképekkel illusztrálta gazdagon.

Felsőszölnökön 2017. október 13-án az Országos Szlovén Önkormányzat épülete előtt avatták fel a Király Ferenc muravidéki magyar szobrász által készített Pável Ágoston- mellszobrot. Az avatáson leánya elmondta, hogy Pável Ágostonnak erdeje volt a faluban, amelyben boronafalú hétvégi házat szeretett volna felépíteni. Megemlítette azt is, hogy legjobban a felsőszölnöki almát kedvelte, amelytől 1945 decemberében gyógyulását is remélte.

Fábiánné Biczó Ilonához személyes kötődés fűzte. Róla 2019-ben vallott. Fábiánné *„szabadkézi rajzból és rajzoló mértanból képesített középiskolai rendes tanár”-ként* tanította a leánygimnáziumban, de családjával utcaszomszédja is volt. A gyerekekkel *„folyton átszaladgáltunk egymáshoz, de legtöbbit a kertekben játszottunk. Ma is elevenen él bennem az az áhítatos tisztelet, amivel benézhettem, vagy bemehettem nappali szobájukba, ahol a szőttektől a függönyig és a készülő festményekig csupa csodát láthattam!”*

A kutatás, a cikkek, tanulmányok írása Pável Judit számára élvezetes munka volt. *„Ez olyan, mint egy lázas betegség. Aki több száz cédulával áll neki az írásnak, az átérezte már azt, hogy az ember szinte lázba jön. Nem is érdekli jóformán más. Akad közben sok rejtély is, aminek utána kell járni. Ez csodálatos dolog... Ha az ember egyszer megízleli az írás gyönyörűségét, nehéz abbahagynia.”*

Pável Judit 2011 és 2019 között minden évben részt vett a Szombathelyi Szlovén Önkormányzat, a Pável Ágoston Szlovén Kulturális Egyesület és a Vasi Múzeumbarát Egylet által szervezett – a jeles polihisztor 1936. évi őrsegi útjának emlékét felidéző – virágvasárnapi Pável Ágoston-emléksétán. Olvasott fel verseket és tanulmányokból vett részleteket a szentgotthárdi Pável Ágoston Múzeumban, valamint a környező szlovén falvakban (*Rábatótfalu, Szakonyfalu, Alsószölnök, Felsőszölnök, Orfalu*). A szlovén egyesület tiszteletbeli tagja 1999 óta. Rendszeresen részt vett a szlovén közösség szlovéniai tanulmányi kirándulásain és magyarországi rendezvényein.

Századik születésnapján mosolyogva mondta: *„Hála Istennek jó egészségnek örvendek most is. Sosem voltam kényes, sosem voltam érzékeny. Gyerekkoromtól úgy neveltek a szüleim, mint egy falusi gyereket. A természetben, a kertben, a mozgásban, a fizikai munkában nőttem fel. Nem szabad lustálkodni, nem szabad kényelmeskedni, és ennek érzem a hatását, hogy még mindig jó erőben vagyok, hála Istennek. Ha egyszer nem tudok teljesíteni valamit, leszálítom az igényeimet. Hogyan is tudhatna az ember mindent úgy százévesen, mint ahogyan húszéves korában tudta.”*

Folyóiratunk szerkesztősége és olvasói nevében kívánunk Judit néninek további jó egészséget!

Látogasson el honlapunkra: www.nemzetisegek.hu